

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 glđ. 20 kr., za pol leta 2 glđ. 20 kr., za četrt leta 1 glđ. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. novembra 1869.

Gospodarske stvari.

Skrb za živinsko zdravje.

Kdor hoče od živine veliko koristi imeti, mora za njeno zdravje vedno skrbeti; od bolne živine bo malo dobička imel.

Ker živini svetloba in gorkota teknete, in ker po koži srkajoča in po pljučah dihajoča obilo živeža in zraka dobiva, mora kmetovalec skrbeti, da jo na svetlobi, v primeri gorkoti in v čistem zraku ima. Hlev (štala) naj bo tedaj glavam, ktere redi, primeren, zadosti prostoren in visok; da je več čistega in zdravega zraka v njem, naj bo previden s potrebnimi okni, da bo šla svetloba va-nj in da se bo, z večkratnim odpiranjem, posebno pozimi po dihanji ali po družih potih v njem skaženi zrak s čistim namestoval; kar se dá, naj bode hlev poleti hladan, po zimi pa gorak. Kar to zdaj v misel vzeto skrb tiče, najdemo sém ter tje pri kmetih veliko nemarnosti in zanikernosti; marsikteri zarobljeni menijo, da vsaka tamna luknja je že zadosti, da se živina v njo vtakne; da pa v taki luknji pomanjkanje čistega zraka, poleti preveliko vročino, in pozimi mraz trpi, kaj tacega jim še celó na misel ne pride!

Iz enacega vzroka kakor človeku, tekne telesna snaga tudi vsi živini. Mnogóvrstna živalska, prosto živeča plemena se vedno sama in z vso skrbjo čistijo; za snago živine pa, ktera je nekoliko na svoje naravne lastnosti pozabila in se nekoliko drugače redi, kakor bi se bila sama v prostem stanu redila, mora človek skrbeti. Al nista jelen in srna veliko snažnejša na svojem životu od mnogoterega kravčeta, ali še celó od vola, ki ga na sejm priženó? Živina večidel privezana ali vprežena mora počasi in prisiljeno na lastno snazjenje pozabiti. Ni prav ne, če so vse nje kožne puh-teče in srkajoče luknjice s prahom ali drugo nesnago zalimane ali zablatane! Da se iz tega morajo mnoge bolezni vneti, je lahko iz pred rečenega razumeti. Vsaki živini dobro dé, in prav rada drži, če jo češeš, drgneš ali štrigljaš; večkrat bi se rada obdrgnila, ko bi imela ob kaj, in ko bi ne bila privezana. Vsa na životu snažno držana živina se očitno bolj odebeli; ne štriglaj tedaj, ne spiraj, ne kopaj samo kónj, ampak tudi drugo živino, in bolj živa, čvrsta in zdrava bode. Prasec sicer počéne in se valja v blatni luži, pa le kedar je vroč, da se ohladi; v hlev zaprt se osnažuje navadno le v en kot — in prihrani si vso drugo steljo čisto, da se va-njo vleže; ko ima pahlev odprt, se kar nikoli ne bo va-nj posadil, ampak ven bo šel očistit se.

Ne le za telesno snago živine, tudi za snago njenih hlevov ti mora veliko mar biti. Hlev naj bo na suhih tléh, od znotrej in zunej dobro ometán, da je pozimi bolj gorak, in da ne bo kaka strupenina v zidovih sta-

novala ali skozi hodila; pajčevine pogostoma pometaj, jasli večkrat izčisti, z lugom ali s čisto vodo jih spiraj, in živini dobro nasteljav. Neumno je misliti, da hlev bi mogel mokroten biti, da bi se več gnoja v njem narediti dalo. Hlev suho in snažno drži, gnoj pa na gomili delaj; toraj skidaj živini poleti na drugi ali tretji dan, pozimi pa na osmi, in vselej hlev čisto osnaži. Žalosten prikazek za umnega kmetovalca je, kedar v kak hlev stopi in živino v luži ali v blatu najde, — kakošni bodo neki njeni parklji? — V mokrotnem hlevu je vselej premoker in škodljiv zrak; ko pa še kaj v njem gnjije, zlasti poleti mehko blato iz paše, ali mokra stelja, dela to veliko vročino, in pri gnjitji se narejajo in odločujejo vselej smrdljivi in zeló nezdravi gazi; v tacih gazih pa živino držati, je kar velika slepota in neumnost. Polovica bolezni, nad katerimi živina trpi ali pogine, pride menda iz nesnage, v kateri jo neskrbni človek drži. Ali kaj pomaga to tacemu reči, ki je sam na svojem životu in v svoji hiši nesnažen? Ni je menda ne med vso živalijo po nje natori tako neskrbne, kakor je marsikteri človek neskrben!

Kmetovalec, ki želi zdrave živine veseliti se, naj jo redi z dobro in tečno klajo, in ne s prazno ali pusto slamo, ki zeló malo za nje rejo izdá; naj jej daje pogostoma okoli leta solí lizati; živini ne gré preveč oprasene piče pokladati, od kake povodnji vmazane, od dežja preveč sprane, gnjile, ali take, ki bi se bila na podu preveč ugrela, in po zaduhlem dišala. Ne daj, da bi kedaj žejo trpela, napajaj jo s čisto, hladno vodo, kakor gré za ljudi, in ne s kako gnojnico ali smrdljivo vodo iz kake luže polne gnjusobe, črvov ali črvične zalege, ali še celó gnjijoče cerknine; tudi snežnice ali ledenice se ogibaj, kar se dá; vode pa, naj so stoječe ali tekoče, v katerih lan ali konoplje namakvajo ali godé, so vsi živini hud strup. Ti boš rekel, da take piče ali smrdljive vode tvoji živini nič ne škodvajo, — počasi prijatelj! kakor pri človeku so tudi pri pitani živini počutki diška in slaja močno oglušeli, da živina ne spozná več vselej na tanko, kar jej ne tekne; privezana k jaslim, večkrat lačna in žejna, mora jesti in piti, kar jej daš, ali pa lakoto in žejo trpeti.

Na jesen preštej glave svoje živine in preceni klajo na hlevu; ko vidiš, da bo premalo, raji se dveh, tudi štirih glav iznebi, kakor da bi živina pozimi stradati imela; nič se tega ne sramuj, tebi je boljše, da deset glav prav prerediš, kakor jih šestnajst imeti, ki bi jih ne bilo družega kot kost in koža. Prav rejena živina je zdrava, se bolj bolezni varje, sestradana pa je mnogim nadlogam podvržena. Če imaš 20 revnih panjev čbel, ali ni bolj prav, ves med in vso žival v pet panjev spraviti, in jih tako prerediti, ko da bi vseh 20 pomrlo?